

Василь Петрук, 1886-1968 - маловідомий мистець

У місяці листопаді ми відзначаємо історичні події, які відбувалися в 1918-1921 роках – часі боротьби за незалежність України і вшановуємо пам'ять тих, хто приймав у цьому участь. Саме в листопаді 1918 року, після вікового поневолення та панування чужих властей, вознісся український прапор на ратуші міста Львова і були проголошені воля та незалежність українського народу.

Книги з історії України докладно описують прагнення,

досягнення, перемоги, геройські вчинки, жертвенність, страждання, невдачі та остаточну трагедію цих днів. Але саме мистець є тим, хто передає ці історичні моменти візуально і, як каже прислів'я "Один образ вартує тисячі слів".

Мистецькі зображення цих епохальних моментів, славних і трагічних, викликають значне емоційне натхнення і цілком ймовірно, що стимулюють духовне піднесення до продовження шляхетної праці у боротьбі за волю та незалежність

Мистецька спадщина Василя Петрука знаходиться в Європі і в Америці, - у музеях і в приватних колекціях. Він малював портрети військових друзів та старшин, краєвиди, ілюстрації до книжок та історичних подій здебільшого тих,

які відносилися до військових дій 1918-1923 років. У нашому музеї знаходяться п'ять рисунків Петрука, які ілюструють воєнні події 1918-1921 років, виконані на папері тушшю і пером.

Василь Петрук народився в селі Мишин, у підгір'ї Карпат. З ранніх років любив малювати і на його талант звернув увагу його сільський учитель. Згодом добрі люди, оцінюючи мистецькі здібності Василя, постаралися послати його у промислову школу в Коломиї, де він був призначений у відділ різьбярства. Після зкінчення навчання в Коломиї Василь одержав медалі та грамоти

признання за свою дипломну працю. Потім Василь поступив до Вищої промислової школи у Львові. Нажаль, ставлення деяких учителів до сільського хлопця, який приходив у школу в гуцульській носі, було таке, що він покинув школу і повернувся додому. Завдяки посередництву добрих людей він поїхав до Чернівців і став учнем мистецької школи Миколи Івасюка (1865-1935?). Мистець Микола Івасюк найбільш відомий за свою картину "Вїзд Гетьмана Богдана Хмельницького до Києва".

У час Першої Світової Війни Василь зголосився до українських загонів австрійського війська й осягнув рангу старшини. Опісля українські частини австрійського війська сформували Українську Галицьку Армію. Під час кінцевих невдалих битв частина Галицької Армії протягом відступу з поля бою опинилася в Чехословаччині, де була роззброєна та інтернована в містах Ліберць та Йозефів. Василеві вдалося втекти та повернутися додому. Через невідрадіні обставини вдома він повернувся в Чехословаччину, одружився з чешкою та заробляв на прожиток учителюванням та малюванням картин на замовлення.

Інтерновані вояки Галицької Армії в Йозефові розвинули широку культурну діяльність. Вони організували школу, театральні вистави, хори, мистецькі виставки і видавали свій власний журнал Український Скиталець: Орган військової еміграції земель З.У.Н.Р. Ілюстрований двотижневик. До цього журналу Василь Петрук послав свої рисунки, які появлялися в журналі і деякі з них знаходяться у нашій колекції. Ми також маємо у нашій бібліотеці неповний комплект цього журналу.

Коли Радянська армія окупувала Чехословаччину, Василь з дружиною емігрували до Німеччини і осіли в містечку Манкенфріц, де він прожив до смерті. Увесь час Василь слідкував за подіями українських громад в Європі та Америці. Він займався листуванням з чільними громадськими провідниками. Дехто з них замовляв у нього картини.

Один із таких замовників був Мирон Сурмач, власник першої української крамниці в Нью Йорку, яка ще й до сьогодні існує і нею завідує внук Сурмача. Наш Музей має один рисунок, який Петрук

створив на замовлення Сурмача. На рисунку зображене прощання старшини Галицької Армії з дружиною і родиною. Підпис на картині – рис. Василь Петрук з Мишина, 1919. Василь часто на зворотній стороні рисунка писав свої завваги. На цьому рисунку написано "Як умру, горда будь. Назва сего рисунку" Він також додав записку Сурмачеві: "Вп. П. Директор Сурмач, лист отримав, 8.1.23 дякую. Інвалідів ще нарисую, а сей образ помістить на афіш про інвалідів".

Другий рисунок, який знаходиться у нас, це прощання вояка з дружиною. Появився він у журналі Український Скиталець під назвою "Прощання". На рисунку, де зображена втікаюча родина, на зворотній стороні написано: "Ідея комунізму або деспотизм советських комісарів під командою Леніна. Утікають перед рабунком большевиків в р. 1921. Позаду селян село горить."

Один із справді вражаючих рисунків має назву "Воскресіння України". На зворотній стороні напис: "Застерігаючи може собі той хто буде сей образ видавати або друкувати...Василь Петрук, 1918. На рисунку - Архангел Михаїл з розпростертими крилами із мечем, піднесеним вгору, та щитом в руках на якому є тризуб та напис "Українська Народна Республіка". Перед ним - жінка в народному одязі – символ України, в терновім вінку з руками, положеними на головах двох дітей, немов в благословенні. На правім боці – Січовий Стрелець, а на лівім – Козак. Обидва з витягнутими шаблями, а в руках розірвані ланцюги неволі. Позаду них два прапороносці – Січовий Стрелець і Козак. На прапорі стрільця напис: "За вільну Україну. УСС". На прапорі козака слова із поеми Тараса Шевченка "Борітеся, поборете".

Позаду них - лави військовиків. Праве крило веде Гетьман Петро Сагайдачний, а попереду лівого - Гуцул на коні. Василь нарисовав подібний рисунок кількома роками пізніше. І був він надрукований у повище згаданому журналі. У другому рисунку на прапорах виписані букви УГА (Українська

Галицька Армія).

Василь Петрук постійно проводив переписку з Українським Національним Музеем в Чикаго. Під кінець свого життя він надіслав їм свій щоденник та образи і рисунки. Марія Климчак, куратор музею, написала детальнішу статтю про нього на підставі його щоденника та листування, і в такий спосіб подала цікаві відомості про забутого талановитого мистця. Я дякую Марії за всі біографічні дані, які вона мені подала про нього.

Любов Волинець

